

Sygn. akt III PK 41/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Wróbel (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Beata Gudowska

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z powództwa T.D. przeciwko Domowi Dziecka Nr (...) w Z.
o wynagrodzenie za pracę w godzinach nadwymiarowych,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 21 listopada 2019 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w Z.
z dnia 29 września 2017 r., sygn. akt IV Pa (...),

- 1. oddala skargę kasacyjną,**
- 2. nie obciąża powódki kosztami zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 27 października 2015 r. Sąd Rejonowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Z. zasądził od pozwanego Domu Dziecka Nr (...) w Z. na rzecz powódki T.D., tytułem wynagrodzenia za pracę w godzinach nadwymiarowych, za okres od lutego 2012 r. do grudnia 2013 r., kwotę

35.936,58 zł z odsetkami ustawowymi (pkt I) oraz kwotę 1.800 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt III), przejął na rachunek Skarbu Państwa nieuiszczoną opłatę od pozwu (pkt IV) i wyrokowi w punkcie I nadał rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty 3.798,15 zł (pkt V).

Sąd Rejonowy ustalił, że powódka, jako wychowawca placówki opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego, wykonywała pracę w godzinach ponadwymiarowych, ponad 26 godzin tygodniowo zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, prowadzonych bezpośrednio z wychowankami albo na ich rzecz, w ramach pełnionych po 8 godzin dziennie dyżurów, ustalonych zgodnie z grafikami. Organizacja pracy uniemożliwiała powódce wykonywanie pracy dziennie do 3 godzin do dyspozycji dyrektora, poza pensum. Zdaniem Sądu Rejonowego do powódki do 31 grudnia 2013 r. miały zastosowanie dotychczasowe, korzystniejsze przepisy art. 42 ust. 3 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1379 ze zm.), z mocy przepisu przejściowego art. 237 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2011 r. Nr 149, poz. 887 ze zm.), nowelizującej Kartę Nauczyciela w art. 204. Sąd pierwszej instancji uznał, że przepis nie zawierał wyłączeń w okresie przejściowym, w tym co do dotychczasowego wymiaru 26 godzin zajęć dydaktycznych w 40 tygodniowym czasie pracy wychowawcy zatrudnionego w pełnym wymiarze zajęć, pomimo, iż w art. 42 ust. 3 Lp. 8, po zmianie od 1 stycznia 2012 r. wymiar ten co do zasady uległ zmianie.

Apelację od wyroku Sądu Rejonowego złożył pozwany. Apelacja została oddalona wyrokiem Sądu Okręgowego w Z. z dnia 4 marca 2016 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że wszystkie godziny w ramach dyżurów z tygodniowych grafików - 8 godzin dziennie, 40 godzin tygodniowo, w okresie objętym sporem - były godzinami zajęć dydaktycznych, wychowawczych lub opiekuńczych, powyżej tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć dydaktycznych, wychowawczych lub opiekuńczych, wynoszącego 26 godzin, określonego w art. 42 ust. 3 pkt 8 ustawy Karta Nauczyciela. W czasie każdego dyżuru, po 8 godzin dziennie, powódka nie miała ani faktycznie, ani formalnie ustalonych do dyspozycji do 3 godzin dziennie (14 tygodniowo) wolnych od

formalnej, faktycznej opieki i odpowiedzialności nad dziećmi, które to godziny mogłaby wykorzystać, jako tzw. godziny dyrektorskie.

Sąd Okręgowy przyjął, że przepis art. 237 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nie zawiera wyłączeń stosowania określonych przepisów dotychczasowych co do czasu pracy wychowawców w domach dziecka - w okresie przejściowym, tj. w ciągu 2 lat od wejścia w życie nowej regulacji z dniem 1 stycznia 2012 r. Wobec obowiązywania przepisu przejściowego, regulującego w sposób dotychczasowy, jeszcze przez okres 2 lat, kwestie czasu pracy wychowawcy w ośrodku opiekuńczo - wychowawczym typu socjalizacyjnego, nie został naruszony przepis art. 91c Karty Nauczyciela, przez niezastosowanie przepisów kodeksu pracy, ponieważ wymiar czasu pracy powódki wykraczał ponad obowiązujące dotychczas pensum 26 godzin dydaktycznych, przez co pozostałe godziny były godzinami ponadwymiarowymi.

Wyrok Sądu Okręgowego został w całości zaskarżony skargą kasacyjną pozwanego.

Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 5 kwietnia 2017 r., sygn. akt III PK 97/16, uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Z. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zgodnie z wykładnią językową wskazał, że do osób wymienionych w art. 1 ust. 1a Karty Nauczyciela, w brzmieniu obowiązującym do 1 stycznia 2012 r., przez okres 2 lat należało stosować Kartę Nauczyciela w jej aktualnym brzmieniu, a zatem w jej kolejnych wersjach obowiązujących od 1 stycznia 2012 r. I tak, powódkę od 1 stycznia 2012 r. obowiązywał 40-godzinny tydzień pracy, wynikający z art. 42 ust. 1 i 2 Karty Nauczyciela.

Jednocześnie Sąd Najwyższy podniósł, że zmiana warunków zatrudnienia, która wynika wprost z ustawy, rozporządzenia lub innego aktu prawa, może być dokonana także na niekorzyść pracownika. Zmiana przepisów ustawowych, dookreślających treść stosunku pracy, powoduje zmianę obowiązków i praw stron z mocy samego prawa.

Sąd Okręgowy w Z. wyrokiem z dnia 29 września 2017 r., sygn. akt IV Pa (...), zmienił wyrok Sądu Rejonowego w Z. z dnia 27 października 2015 r., sygn. akt IV P (...), i oddalił powództwo (pkt I); nie obciążył powódki kosztami procesu za

obie instancje i kosztami postępowania kasacyjnego (pkt II); zasądził od powódki T.D. na rzecz pozwanego Domu Dziecka Nr (...) w Z. kwotę 51.135,78 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 29 września 2017 r. do dnia zapłaty, tytułem zwrotu spełnionego świadczenia (pkt III).

Sąd Okręgowy ponownie rozpoznając apelację pozwanego zważył, iż T.D. nie udowodniła, aby wymiar jej czasu pracy wykraczał ponad obowiązujący ją 40 godzinny wymiar czasu pracy i z tego tytułu nie wywodziła żadnych roszczeń. Tym samym w realiach sprawy niniejszej brak jest podstaw do przyjęcia, aby powódka wykonywała pracę w godzinach ponadwymiarowych, rodzących prawo do dodatkowego wynagrodzenia, skoro jej wymiar czasu pracy nie przekraczał obowiązujących ją tygodniowych norm czasu pracy. Zmiana w zakresie tygodniowego wymiaru czasu pracy nastąpiła automatycznie, w związku ze zmianą przepisów prawa bezwzględnie obowiązujących. Nie było więc wymagane złożenie powódce wypowiedzenia zmieniającego, ani zachowanie jakiegokolwiek okresu wypowiedzenia.

Jak dalej podał Sąd, wbrew zarzutom T.D., w świetle powyższego bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy pozostaje treść § 41 Regulaminu Organizacyjnego Domu Dziecka Nr (...) w Z. stanowiącego załącznik do zarządzenia nr (...) Dyrektora Domu Dziecka Nr (...) w Z. z 25 sierpnia 2009 r. w sprawie Regulaminu Organizacyjnego Domu Dziecka Nr (...) w Z.. Regulamin potwierdzał jedynie wynikający z obowiązujących przepisów wymiar czasu pracy powódki.

W ocenie Sądu Okręgowego, pomimo iż przez cały okres pełnionego dyżuru powódka sprawowała czynności opiekuńcze i wychowawcze wobec dzieci, to jej praca w tym charakterze nie przekraczała obowiązującego ją tygodniowego, 40-godzinnego czasu pracy, dlatego nie mogła stanowić pracy w godzinach ponadwymiarowych. W związku z powyższym, Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo. Sąd uwzględnił zawarty w skardze kasacyjnej wniosek o zwrot spełnionego świadczenia w łącznej kwocie 51.135,78 zł.

T.D. zaskarżyła powyższy wyrok Sądu Okręgowego skargą kasacyjną w całości, powołując się na naruszenie prawa materialnego przez jego błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, tj.:

a) § 41 Regulaminu Organizacyjnego Domu Dziecka Nr (...) w Z. , stanowiącego Załącznik do Zarządzenia Nr (...) Dyrektora Domu Dziecka Nr (...) w Zwierzyńcu z dnia 25 sierpnia 2009 r. w sprawie Regulaminu Organizacyjnego Domu Dziecka Nr (...) w Z. w związku z art. 9 § 2 Kodeksu pracy (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1666 z późn. zm.) i art. 91c ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (w brzmieniu obowiązującym w okresie od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2013 r., jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 z późn. zm.) i art. 237 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2011 r. Nr 149, poz. 887 z późn. zm.), przez jego błędne zastosowanie przejawiające się w przyjęciu, że w stanie faktycznym niniejszej sprawy obowiązujący u pozwanego w spornym okresie § 41 Regulaminu Organizacyjnego określający wymiar tygodniowego pensum powódki na 26 godzin, nie był w tym okresie uregulowaniem korzystniejszym stosowanym przez pozwanego w stosunku do zatrudnionych u niego wychowawców w porównaniu z przepisami powszechnie obowiązującymi,

b) art. 35 ust. 2 i ust. 3 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (w brzmieniu obowiązującym w okresie od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2013 r., jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 z późn. zm.) w związku z § 41 Regulaminu Organizacyjnego Domu Dziecka Nr (...) w Z. stanowiącego Załącznik do Zarządzenia Nr (...) Dyrektora Domu Dziecka Nr (...) w Z. z dnia 25 sierpnia 2009 r. w sprawie Regulaminu Organizacyjnego Domu Dziecka Nr (...) w Z. w związku z art. 9 § 2 Kodeksu pracy (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1666 z późn. zm.) i art. 91c ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (w brzmieniu obowiązującym w okresie od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2013 r., jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 z późn. zm.) i art. 204, art. 237 ust. 1 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2011 r. Nr 149, poz. 887 z późn. zm.) przez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy powódce w okresie objętym pozwem przysługiwało prawo do tygodniowego 26 godzinnego obowiązkowego wymiaru zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych (pensum);

ewentualnie: art. 35 ust. 2 i ust. 3 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (w brzmieniu obowiązującym w okresie od 1 stycznia 2012 r. do 31

grudnia 2013 r., jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 z późn. zm.) w związku z art. 18 § 1 Kodeksu pracy (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1666 z późn. zm.) i art. 91c ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (w brzmieniu obowiązującym w okresie od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2013 r., jednolity tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 z późn. zm.) i art. 204, art. 237 ust. 1 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2011 r., Nr 149, poz. 887 z późn. zm.) przez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy powódce w okresie objętym pozwem przysługiwało prawo do tygodniowego 26 godzinnego obowiązkowego wymiaru zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych (pensum).

W związku z powyższym, skarżąca wniosła o:

1. uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Z. IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 29 września 2017 r., sygn. akt IV Pa (...), w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Z.;

2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za postępowanie przed Sądem Najwyższym.

Dom Dziecka Nr (...) w Z. w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o:

1. odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;
2. w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania - o oddalenie skargi kasacyjnej w całości;

3. zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego poniesionych kosztów postępowania ze skargi kasacyjnej, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na uwzględnienie.

W ocenie skarżącej, każda godzina przepracowana przez nią jako wychowawcę ponad 26 godzin tygodniowo, stanowiła godzinę ponadwymiarową. Jednakże, jak słusznie wskazał Sąd Okręgowy, przepis art. 237 ustawy z dnia 9

czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1111) zmodyfikował stosunki pracy nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych przed 1 stycznia 2004 r. w placówkach opiekuńczo - wychowawczych, o których mowa w art. 228 ust. 1 i art. 229 ust. 1-7 powołanej ustawy. Dodatkowo z mocy art. 237 ust. 2 tej ustawy, osoby te, po upływie 2 lat od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, stały się pracownikami samorządowymi w rozumieniu ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1282). Ustawa o wspieraniu rodziny, na podstawie art. 204 pkt 1 lit. a, uchyliła z dniem 1 stycznia 2012 r. art. 1 ust. 1a Karty Nauczyciela. Tak więc z dniem 1 stycznia 2012 r. Karcie Nauczyciela nie podlegali już pracownicy pedagogiczni placówek opiekuńczo - wychowawczych, zatrudnieni - jak T.D. - przed 1 stycznia 2004 r.

Jak bowiem wskazał Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 11 września 2019 r., III PZP 4/19 (LEX nr 2717375), wychowawcy placówek opiekuńczo - wychowawczych typu socjalizacyjnego zatrudnieni przed dniem 1 stycznia 2004 r. nie zachowali na mocy art. 237 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej prawa do wynagrodzenia za godziny, o których mowa w art. 35 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 2215).

Sąd Najwyższy podniósł w powołanej uchwale, iż „Relevantne znaczenie ma to, że ustawą nowelizującą zmieniony (uchylony) został od 1 stycznia 2012 r. art. 42 w ust. 3 Lp 8 lit. a Karty Nauczyciela, który przewidywał, że tygodniowy obowiązkowy wymiar godzin zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz, dla wychowawców zatrudnionych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego wynosił 26 godzin. Poczynając od dnia 1 stycznia 2012 r. powyższy przepis nie zawiera już regulacji dotyczącej tej grupy zawodowej. Jedynie uchwalenie przepisu przejściowego, który nakazałby stosowanie art. 42 w ust. 3 Lp 8 lit. a Karty Nauczyciela w wersji sprzed nowelizacji – do końca 2013 r. powodowałoby, że do końca 2013 r. wychowawców w domach dziecka nadal obowiązywałoby pensum 26 godzin tygodniowo. Ponieważ ustawodawca nie

zdecydował się na wprowadzenie takiego przepisu przejściowego – należy uznać, że jednoznaczną intencją ustawodawcy było pozbawienie wychowawców w domach dziecka zatrudnionych przed 2004 r. uprawnienia do 26-godzinnego pensum. Przyjęcie odmiennej wykładni mogłoby być ocenione jako działanie *contra legem*. (...) Powołane przepisy stanowiły samodzielną podstawę prawną do wyznaczania w spornym okresie wymiaru zajęć z wychowankami w ilości 8 godzin dziennie i 40 godzin tygodniowo. Wprawdzie analogiczny wymiar czasu pracy wynikał z art. 129 § 1 k.p., jednak z uwagi na regulację zawartą w Karcie Nauczyciela nie było potrzeby stosowania tego przepisu na podstawie art. 91c Karty Nauczyciela. Ponieważ w okresie objętym sporem wychowawcom placówek oświatowo – wychowawczych typu socjalizacyjnego nie przysługiwało już pensum w wymiarze 26 godzin, nie mogli oni pracować w godzinach, o których mowa w art. 35 ust. 2 i ust. 3 Karty Nauczyciela”.

Z omówionych względów nie mogły ostać się zarzuty podniesione w skardze kasacyjnej. Jak już wyjaśniono, wbrew twierdzeniom skarżącej, w okresie objętym pozwem nie przysługiwało jej prawo do tygodniowego 26-godzinnego obowiązkowego wymiaru zajęć dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych (pensum).

Co się zaś tyczy Regulaminu Organizacyjnego Domu Dziecka Nr (...) w Z., na marginesie wskazać warto, iż zasadnie Sąd drugiej instancji stwierdził, iż potwierdzał on jedynie wynikający z obowiązujących przepisów wymiar czasu pracy powódki.

Mając powyższe na względzie, skargę kasacyjną należało oddalić. Mimo tego, Sąd Najwyższy nie obciążył skarżącej kosztami zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym, z uwagi na wystąpienie szczególnych okoliczności z art. 102 k.p.c.

as